

فصل ششم : در طریقه تشکیل انجمن های تحقیق و سپردن مطالب به آنها :

۴۹- مقصود از انجمن تحقیق هیئتی است که اعضاء دجلس برای رسیدگی
مطلب بخصوص از میان خود انتخاب می کنند و آن بر حسب ضرورت و لزوم موقتی
یا دائمی خواهد بود .

۵۰- در موقع تشکیل انجمن اول باید تعیین کنند که برای انجام
کاری که موضوع تحقیق است چند نفر اجزاء لازم است و بعد از تعیین عدّه اجزاء
شروع به انتخاب کنند؛ و طریقه انتخاب آن است که رئیس اسامی اشخاصی را که
برای عضویت انجمن صلاحیت دارند معین کرده به مجلسیان اظهار می کند اگر
قبول کردند همان اشخاص اعضاء انجمن خواهند بود و الا هر کدام مقبول مجلسیان
نباشد به حکم اکثریت تبدیل می شوند.

۵۱- هر يك از انجمن های تحقیق يك نفر رئیس و يك نفر منشی و يك
نفر راپورت دهنده مابین اعضاء خود انتخاب خواهند کرد .

۵۲- تکلیف اعضاء این انجمن آن است، مطلبی که به آنها رجوع می شود
اول بطور صحت تنقیح کرده بعد به دقت تمام مذاکره کنند بعد از فهم مطلب نتیجه
تحقیقات را راپورت کرده در موقعی که مجلس معین می کند به مجلس عرضه دارند.
۵۳- اگر انجمن تحقیق برای مذاکره در امری است که یکی از اعضاء
عنوان کرده باشد در این صورت باید آن عضو یکی از اعضاء انجمن باشد، و
اگر انجمن راجع به مطلبی است که از طرف وزیری اظهار شده آن وزیر می تواند
در آن انجمن حضور داشته باشد و در مذاکرات شرکت نماید .

۵۴- بعد از انتخاب اعضاء انجمن باید منشی اسامی آنها را ثبت
کند و صورت اسامی اعضاء را با دستورالعمل و ترتیبی که مجلسیان برای انجمن
مقرر کرده اند نوشته بعد از امضای رئیس به رئیس انجمن تحقیق بدهد .
۵۵- تکلیف انتظامات داخلی اعضاء انجمن تحقیق در حکم انتظامات
مجلس شورای ملی است .

۵۶- چنانچه وقتی اعضاء انجمن تحقیق از دستورالعمل مجلس منحرف
شوند و برخلاف مأموریت مقرر رفتار کنند اعمال آنها از درجه اعتبار ساقط است.
۵۷- اعضاء انجمن تحقیق در باب حدود و تنبیهات و شکایات باید
به مجلس شورای ملی رجوع کنند .

۵۸- راپورت دهنده انجمن بعد از ختم عمل نتیجه تحقیقات و خلاصه
رای انجمن را به مجلسیان اظهار می کند یا تفصیلاً راپورتی را که حاضر کرده
است قرائت می کند و نوشتجات راجع به مطلب را با راپورت انجمن به رئیس

مجلس تسلیم می‌کند، تا باز تفصیلاً در موقع به سمع مجلسیان برسد و معلوم شود رأی انجمن در مجلس نیز قبول شده یا نه، در صورت عدم قبول خود مجلس در آن خصوص استیناف می‌کند یا انجمن دیگر انتخاب می‌نماید.

فصل هفتم: در انجمن تحقیق عرایض

۵۹ - چون عده عرایض به مجلس از طرف مردم غالباً زیاد خواهد بود لهذا برای رسیدگی به عرایض يك انجمن تحقیق عرایض برقرار می‌شود. این انجمن عرایض را که لیاقت مذاکره در مجلس را داشته باشند عیناً به مجلس اظهار می‌دارد و از سایر عرایض هفته يك مرتبه فهرستی ترتیب داده با اشاره به خلاصه آنها به عرض مجلس خواهد رسانید.

فصل هشتم: در تصحیح و تجزیه مطالبی که به مجلس داده می‌شود

۶۰ - اگر اصل مطلبی که به مجلس وارد می‌شود ناطق بر بعضی جزئیات نباشد اعضاء مجلس می‌توانند جزئیات مطلب را معین کرده تحت مشاوره در آورند.

۶۱ - مطلبی که به مجلس داده می‌شود، تکلیف اعضاء مجلس یا تکلیف اعضاء انجمن‌های تحقیق این است که اگر در عبارات و طریقه ادای آن یا در شرح جزئیات آن عیب و نقصی باشد تصحیح کرده، به عبارات واضح و روشن تعبیر کنند، بعد از تصحیح اگر جزئیات و فروع زیاد داشته باشد باید آن را به اجزائی که مطلب از آنها ترکیب شده تجزیه کرده در هر يك علیحده گفتگو کنند. مثل اینکه شخصی مطلبی داده است که فلان مالیات باید از فلان محل گرفته شود و به فلان مصرف برسد. يك جزء مطلب گرفتن مالیات است از این محل و جزء دیگر مصرفی است که معین شده. پس باید مطلب را به این دو جزء تجزیه کرده در هر يك علیحده مذاکرات کنند و رأی مجلس یا انجمن را در هر کدام تعیین نمایند.

۶۲ - یکی از شرایط تصحیح مطالب این است که بعد از فراغت از تصحیح سه مرتبه در مجلس خوانده شود. اول به عباراتی که صاحب مطلب داده است بدون کم و زیاد، دوم باضمیمه آنچه کم و زیاد کرده‌اند، سوم بعد از تصحیح تام، و علت سه دوره قرائت این است که معلوم شود تفاوت مطلب تصحیح شده و کم و زیاد آن با اصل مطلب چیست.

فصل نهم: در ترتیب مذاکره مطالب

۶۳ - هنگامی که مطلبی در تحت مذاکره است دیگری نباید مطلب مجددی در آن داخل کند تا مذاکره آن مطلب تمام بشود مگر آنکه مطلب اول

باشد و مجلسیان به آن محتاج باشند .

۶۴ - مطالبی که به مجلس می‌رسد هر کدام مهم‌تر است مذاکره و انجام آن باید مقدم باشد .

۶۵ - وقتی که مطلب به مجلس رسید و رئیس مذاکره آن را به روزی معین توقیت کرد ، باید این مطلب در فهرست آن روز ثبت شود تا در آن روز و در ساعتی که معین کرده‌اند در آن مذاکره شود . اتفاقاً اگر مجلسیان در آن ساعت به مطلب دیگری مشغول شدند ، هر کس از اعضاء مجلس ملتفت شد ، حق دارد اظهار کند که موقع مذاکره فلان مطلب رسیده است باید آنرا مقدم داشت .

۶۶ - اگر مطلب مهمی پیش آید که انعقاد مجلس برای مذاکره آن لازم باشد ، و تا موقع انعقاد مجلس معمول فاصله باشد باید رئیس اعلان کند که در فلان روز و فلان ساعت انعقاد مجلس فوق‌العاده برای فلان مطلب لازم است و مجلسیان باید در همان روز و ساعت معین حاضر شوند . بعد از حضور و مذاکره اگر باز به انعقاد مجلس دیگر احتیاج افتاد هر یک از مجلسیان می‌توانند ضرورت مجلس فوق‌العاده دیگر را اظهار کنند و رئیس وقت و ساعت آن را معین نماید تا وقتی که مذاکره آن مطلب ختم و اعاده مجلس فوق‌العاده ضرور نباشد .

۶۷ - مطالب دولتی و مطالب اساسی باید سه مرتبه در مجلس قرائت و مطرح مذاکرات شود .

۶۸ - ترتیب قرائت سه گانه این است که پس از قرائت اول در اصول مسئله مذاکره کنند و معلوم شود که رجوع به انجمن تحقیق لازم است یا نیست ، از قرائت اول تا قرائت ثانی باید دو روز فاصله باشد و اگر مطلب راجع به انجمن تحقیق به اعضاء تقسیم می‌شود تا روز قرائت ثانی سه روز بگذرد .

۶۹ - پس از قرائت ثانی اصلاحاتی به نظر اعضاء مجلس می‌رسد باید به ترتیب مقرر اظهار نمایند ، استدلال کنند . پس از انجام مذاکرات نتیجه آنها را که یکی از منشیان نوشته است به انضمام صورت اصلی مطلب در نوبت ثالث قرائت نموده آراء اهل مجلس معین می‌شود ، و یقین است اگر در قرائت ثانی مجلس مطلب را رد کند قرائت ثالث واقع نخواهد شد .

۷۰ - پس از انجام مذاکرات در قرائت ثانی و تقسیم صورت مجلس به اعضاء تا قرائت ثالث باید اقلادو روز فاصله باشد و بعد از قرائت ثالث اصلاحی که يك یا چند نفر اظهار نمایند مطرح مذاکره می‌شود مگر اینکه پانزده نفر متفقاً آن اصلاح را بخواهند و نتیجه قرائت ثالث رد یا قبول خواهد شد .

۷۱ - مطالبی که در يك دوره اجلاسیه قرائت نشده باشد یا پس از قرائت

نا تمام مانده باشد در دوره دیگر مطرح مذاکره نمی شود مگر اینکه مجدداً به مجلس اظهار شود .

۷۲ - برای تحصیل آراء باید مطلبی که مطرح مذاکرات بوده قبل از رأی خواستن جهت تذکار حاضرین در اطاق خوانده شود .

فصل دهم : بعضی قوانین در مباحثه و مذاکره مطالب

۷۳ - در صورتیکه دو نیک از اعضاء مجلس حضور داشته باشند شروع به مذاکرات، و در صورتیکه سه ربع حاضر باشند اقدام به تحصیل آراء می شود .

۷۴ - حق نطق با کسی است که پس از عنوان مطلبی اول خواهش نطق کند ، و بعد به ترتیب اظهار .

۷۵ - هر يك از مجلسیان که مستعد برای نطق هستند در اول امر پیش از يك مرتبه حق نطق ندارد ولی بعد از آنکه سایر اعضاء مجلس هر کدام يك مرتبه نطق کردند یا از سکوت آنها معلوم شد که نطقی در آن موضوع معین ندارند و مطلب هم مجمل ماند ، آن وقت ناطق اول می تواند با اجازه رئیس ثانیاً نطق کند ، تا وقتی که مطلب تعیین و تشریح شود .

۷۶ - اگر یکی از مجلسیان که نوبت نطق او است نطق نکرد ولی مجلسیان نطق او را ملتفت نشدند می تواند از رئیس اجازه بخواهد که نطق او را تجدید نماید .

۷۷ - در موقعی که مباحثه مطلبی در مجلس طول کشید و رأی مجلسیان معلوم نشد، هر يك از آنها می تواند برخاسته و اظهار دارند که مذاکره این مطلب طول کشید. باید رئیس اکثریت آراء را معین کند. در این موقع اگر پانزده نفر از مجلسیان شخص متکلم را تقویت کند رئیس باید فوراً به مجلس اعلان بدهد و در صدد کسب اکثریت آراء بر آید .

فصل یازدهم : در طریق بدست آوردن اکثریت آراء

۷۸ - برای تعیین اکثریت آراء پس از اعلان رئیس، به هر يك از اعضاء دو قطعه مقوا داده می شود ، که یکی از آنها سفید و دیگری کهود خواهد بود و اسم گیرنده روی آنها چاپ است . مقوای سفید نشانه قبول و کهود نشانه رد مطلب است . هر يك از اعضاء باید رای خودش را با انداختن یکی از دو قطعه مقوا در ظرفی که نزد او می برند ظاهر سازد . پس از تحصیل آراء تمام اعضاء آن ظرف را در حضور حاضرین خالی می کنند و یکی از منشیان مقوای سفید را جدا و مقوای کهود را جدا به صوت بلند شماره می نماید و رئیس مجلس حاصل

شماره را اعلان می کند .

۷۶ - رئیس و منشیان باید رأی خود را بعد از آراء سایرین و قبل از شماره آراء به ترتیب فوق اظهار نمایند .

۸۰ - هر گاه در موقع بدست آوردن اکثریت آراء يك یا چند نفر که عده آنها بیش از ربع عده اعضای مجلس نباشد ، حاضر نبودند حق ندارند رأی مجلس را قبول نکنند .

فصل دوازدهم : در توضیح خواستن از ادارات

۸۱ - سئوالات مکتوبی که از طرف مجلس از وزراء می شود باید در ماده معین باشد و پانزده نفر اعضاء مجلس آن را امضاء نموده به رئیس بدهند که سواد آن را به مهر مجلس به مقام صدارت تبلیغ نموده اصل را به دفترخانه مجلس بسپارد . در موقعی که رئیس این سئوالات را به مقام صدارت یا وزراء تبلیغ می کند ، باید روزی را تعیین کند که صدراعظم یا وزیري که مطلب راجع به او است ، یا معاون آنها برای جواب دادن در مجلس حاضر شوند .

۸۲ - روز موعود اول کسی که توضیح خواسته و منشاء سؤال بوده مطلب را اظهار و موجه می دارد تا وزیر یا معاوني که حاضر است جواب بگوید .

فصل سیزدهم : در انشاء عرایض به حضور مبارک

۸۳ - برای انشاء عرایض به حضور مبارک همایونی انجمنی مرکب از دوازده نفر از اعضای مجلس تشکیل می شود که هر دو نفر از آنها از يك طبقه باشند. این انجمن به ریاست رئیس مجلس عریضه را نوشته پس از قرائت در مجلس به توسط هیئتی که مرکب است از رئیس مجلس و شش نفر دیگر که طبقات ششگانه انتخاب کنند به عرض می رسد .

فصل چهاردهم : در رسیدگی به شکایات راجعه به انتخابات

۸۴ - چنانکه در نظامنامه انتخابات مقرر است شکایات در انتخابات را باید بالاخره راجع به مجلس شورای ملی نمایند و برای رسیدگی به این شکایات باید انجمن تحقیقی تشکیل شود که به مواد شکایات رسیدگی نماید .

۸۵ - شکایات راجعه به انتخابات را در هر محلی باید در ظرف ده روز پس از انتخابات به پستخانه آن محل داده باشند و الا طرف ملاحظه نخواهد بود .

۸۶ - انجمن تحقیقات شکایاتی را که به موقع به مجلس ارسال شده او رسیدگی می نماید و صورت مجلس انجمن را به مجلس عریضه می دارد و اگر منتخبی برخلاف نظامنامه انتخاب شده باشد باید آن انتخاب اعاده شود ، ولی

تا روزی که در این خصوص حکم مجلس صادر نشده آن منتخب از اعضاء مجلس محسوب است و حق رأی دادن دارد .

فصل پانزدهم - در تکالیف تماشاچی

۸۷ - عموم مردم می توانند با داشتن بلیط برای استماع مذاکرات در اجلاسات علنی داخل مجلس شورای ملی بشوند و در جائی که برای تماشاچی مقرر است بنشینند .

۸۸ - تماشاچیان باید در ورود به مجلس خود را مکلف به اطاعت قوانین نظامیه مجلس دانسته در صورت تخلف از آنها از هر گونه اقدامات سخت نرنجند .
(خاتمه) .

هریک از این قوانین و نظامات که به حکم تجربه و اقتضای وقت جالب نسخ و تغییر باشد ، اعضاء مجلس به حکم اکثریت می توانند آنرا به قانون دیگر که مناسب با حال مجلس باشد تبدیل کنند و همچنین فصول جدیدی که طرف احتیاج بشود بر این نظامنامه اضافه خواهد شد به تاریخ ۲۹ شعبان ۱۳۲۴ .

روزشنبه بیستم ذی القعدة الحرام ۱۳۲۴ - امروز طرف صبح مجلس فوق العاده از تمام و کلام منعقد گردید ، مذاکرات آن در خصوص مجلس و اجراء نظامنامه و انفاذ تنظیمات مجلس شورای ملی بود و چون تا بعد از ظهر طول کشید لذا مجلس رسمی عصر تعطیل شد .
روز یکشنبه بیست و یکم ذی القعدة ۱۳۲۴ - مذاکرات امروز پس از قرائت بعضی تلکرافات و لواایح در چند امر بود : یکی اصلاح امور مالیه ، دیگر احضار وزراء مسئول را به مجلس ، دیگر ممیزی و تعدیل محلی ، دیگر رد و برگشت فرامینی که این روزها تمام شده و بدون امضاء و تصدیق مجلس املاک خالصه زیاد بخشیده شده و امتیازات گرفته شده و مواجبها برقرار شده است .

روز دوشنبه بیست و دویم ذی القعدة ۱۳۲۴ - امروز انجمن طلاب جمعیت بسیاری را جمع کرده متکلمین و خطباء در تحریض و ترغیب مردم را در دادن پول به بانک ملی سخن می راندند . در واقع اهالی ایران نسبت به سابق کلی فرق کرده و از خواب غفلت بیدار شده اند .
مرض اعلیه حضرت در تزیاید است مشیر الدوله صدراعظم هم از مجلس نهایت همراهی را دارد و کار هم می کند . (مجلس امروز تعطیل است .)

روز سه شنبه ۲۳ ذی القعدة ۱۳۲۴ - مذاکرات مجلس در چند مطلب بود یکی در خصوص عکس و طبع نظامنامه اساسی و نظامنامه داخلی ، دیگر اصلاح مالیه ایران ، دیگر احضار وزیر مالیه و رسیدگی به دخل و خرج دولت ، دیگر امر پستخانه و جلوگیری از طبع تمبر و نظم آن .

امروز مقارن غروب آفتاب شهرت گرفته است مظفرالدین شاه پنجمین پادشاه قاجار به

از این دار فانی به دار باقی رحلت نمود بعضی هم می گویند در حالت احتضار و سکران موت است .

این پادشاه اگرچه دولت را زیر قرض انداخت و هفتاد کرور از خارجه قرض و سه سفر به فرنگستان مسافرت نمود و دولت ایران را موهون و بی پول به خرج داد، لکن در این مدت یازده سال سلطنت خیلی به عالم تمدن خدمت کرده همین اعطاء عسروطبت و افتتاح مجلس مبعوثان و بیداری مردم ایران از آثار این پادشاه عادل بود غفرالله لی وله .

فوت مظفرالدین شاه

روز چهارشنبه ۲۴ ذی القعدة ۱۳۲۴ - شب گذشته مقارن با مغرب شرعی شاهنشاه ایرانیان مظفرالدین شاه به حالت احتضار و شش ساعت از شب گذشته به رحمت ایزدی پیوست . امروز بازارها برای احترام از پادشاه بسته و مردم در خیال تهیه مجالس فاتحه . از احدی شرارتی ظاهر نشد . آقایان علماء اعلام برای تشییع جنازه و نقل آن به تکیه دولت و تعزیت و تسلیت و لیمهد محمدعلی میرزا به اراک رفته و لیمهد خیلی گریه و بی تابی می نمود به جناب آقای طباطبائی گفته بود که پدرم را کشتند و به مظلومیت مرد . عجب است که در این دو روزه اخیره متوالیاً نماز قضا می خواند . روز گذشته در حالت جلوس و اعتماد پنجاه رکعت نماز خواند آقایان هم و لیمهد را تسلیت و تعزیت گفته ، امروز تلگراف متعدده از ولایاتها به دست آمد که بعضی از آنها را درج می نمائیم .

تلگراف از ملایر

از طرف عموم علماء و طلاب - به توسط حضرت حجة الاسلام آقا میرزا سید محمد مجتهد به حضور اقدس شاهنشاهی خلدالله ملکه - میرزا هدایت و صدر پسران حاجی ملا میرزا محمد و شیخ علی پسر حاجی ملا سلیمان در پنجشنبه چهارم ماه ، علیقلی خان پسر شیرعلیخان و نجف خان پسر حسن آقای کرد و خوردی و حسن خان زند را با جماعتی از اشرار با خود همدست کرده و خانه آقا ضیاءالدین مجتهد را محاصره و تیرباران نموده دو نفر را مجروح کرده اند که یکی از آنها مشرف به موت است جناب آقا محض حفظ دماء مسلمین در بروی خود بسته احدی را اذن دفاع ندادند . زن ها به گریه و مردم در فکر انتقامند و ایشان همانند می فرمایند حکومت و رئیس تلگراف می گویند که به اولیای دولت اطلاع داده ایم نمی دانیم صدق است یا خیر ؟ از تلگرافخانه خارج نمی شویم تا احقاق حق بفرمایند .

ایضا تلگراف

از طرف جناب آقا ضیاءالدین به عنوان جناب آقا میرزا سید محمد مجتهد . التفتات فرموده عریضه تلگرافی عموم علماء و طلاب را به شرف عرض حضور معدلت

دستور همایون خلدالله ملکه رسانیده، حکم لازم در تنبیه مرتکبین صادر و مخابره و مقرر فرمایند جواب لازم به آنها بدهند .

جواب تلگراف از طرف آقای طباطبائی

تلگراف مظلماً نه آقایان و محترمین آنجا را نزد حضرت اشرف سدارت عظمی فرستادم ، بعد از عرض به حضور همایون حکم تلگرافی در مجازات اشرار صادر، خاطر شریف را مستحضر خواهم نمود (محمد بن صادق الحسینی طباطبائی) ایضاً تلگراف .

خدمت حضرت مستطاب حجة الاسلام آقای طباطبائی مد ظله العالی مجازات و استرداد اموال و امنیت غیر حاصل، مصادر شرارت و تیراندازی فراراً به همدان رفته اند . حضرت والا حاجی سیف الدوله کم مرحمت است شاید پس از اطلاع به اتساق با حضرت تعالی تدارک فرمایند . از بابت موقوفه سالها در آبادی او کوشیدم تا منظم شد ، حال متحیرم اگر باید مداخله کنم امر محکم از ناحیه مقدسه شرعیه و مصدر سدارت در ابلاغ همایون لازم است ، و الا با این ترتیب تکلیف ساقط (ضیاء الدین) .

تلگراف از رشت

از طرف عموم علماء رشت به عنوان جناب آقای طباطبائی - جناب آقای بحر العلوم از طرف دعاگویان منتخب و روانه شدند متوقع مایه افتخار و سرافرازی هستند .

ایضاً تلگراف

حضور مبارک حضرت حجة الاسلام آقای آقا سید محمد و آقای آقا سید عبدالله دام ظلها از طرف دعاگویان علماء گیلان جناب مستطاب آقای حاج بحر العلوم سلمه الله منتخب و حرکت کرده اند و از خداوند متعال تأیید ایشان و وکلاء مجلس ملی مرکزی را خواها انیم . (حاجی خممامی و امام جمعه و سایرین) .

تلگراف از مشهد مقدس

به توسط جناب آقای آقا میرزا سید محمد مجتهد طباطبائی مد ظله، خدمت رئیس مجلس شورای ملی دام اجلاله عرض می شود هزار و سیصد نفر از اصناف مدت ده روز متوالیاً دعوت به مجلس انتخابات شده و به دو بیست نفر رای داده اند ، اکثریت آراء مجموع که عبارت از سی و شش رأی باشد، به يك نفر و همچنین بالاتر حالا بفرمائید هر گاه آن کسی که سی و شش رأی به اسم او درآمده قبول نکرده تکلیف چیست و معنی اکثریت آراء تامه یا نسبی چه، دیگر

هر گاه تاجری و کالّه از طرف صنف در طبقه اصناف آمده و رأی داد همین تاجر در تجار هم می‌تواند رأی بدهد یا نه ؟ و دیگر یکصد و چهل و چهار نفر از اصناف و یک نفر از علماء متحد شده جهت ترویج امتعه وطنیه می‌خواهند تأسیس شرکتی بکنند موسوم به شرکت انجمن اثنی عشریه مأذون به اقدام هستند یا اینکه منتظر قوانین شرکتی مجلس شورای ملی باشند . هر گاه اجازه حاصل شد اذن چاپ کردن نشان مبارک شیر خورشید را هم در بلیطهای اسهام شرکتی متوقعند و هر کدام از متحدین یک دانه بلیط پنج تومانی بانک ملی را خریدارند مطالب راجعه به شرکت را علیحده تلگراف شود . سعادت دولت و ملت مطلوب (میرزا محمد اسماعیل خرازی ذی‌القعدة) .

تلگراف از اصفهان در جواب علماء اعلام تهران

حضرات مستطابان آقایان عظام حجج الاسلام دامت برکاتهم فی الانام بمصالح الخواص والعموم - تلگراف شرافت اتصاف رسید چون همه آقایان علاوه بر اینکه از علماء هستند از عقلا هم هستند می‌دانید اگر من دارای محسنات نیستم ، نسبت بی عقلی تا حال کسی به من نداده است . انسان عاقل البته در مطلبی که صلاح عامه ، خاصه موجب ترقی و ترویج دولت و ملت باشد ، اگر کوتاهی نماید ظلم به عالم انسانیت نموده گذشته از تمام ملاحظات امروز خیر خواهی حضرات عالی برای وجود اعلیحضرت شاهنشاهی ارواحنا فداء مسلم شده و بر من که خود را دولتخواه این وجود مبارک می‌دانم تاسی و اقتداء به حضرات عالی فرض است . بطور یقین بدانید سعی و اهتمام و اقدام من زیاده از تصور خاطر شریف است ، نهایت عیبی که از من است اینکه کار را من قدری به تأنی و صبر می‌نمایم ولی شاید عاقبتش مورد تمجید و تحسین عقلا باشد . جناب مستطاب شریعتمدار آقای شیخ العراقرین سلمه الله تعالی را که می‌دانید هم عاقل و هم خیر خواه هستند ، شرح اهتمام مرا مکشوف داشته‌اند و به اظهار ایشان مطمئن باشید . تفصیل تشکیل مجلس ملی موقتی و روانه شدن دوفتر و کلای منتخبین علمای اعلام و تجار با احترام را که جناب جلالتمآب میرزا باقر خان تلگرافاً اطلاع داده بودند ، دوفتر دیگر هم معین شدند و عنقریب خاطر شریف حضرات عالی از بابت منتخبین اصفهان آسوده و بکلی فارغ خواهد شد .

از بابت بانک ملی هم که اقدامات مجدانه مرا مستحضر خواهید شد . تکمیل و متمم به رسیدن دستور العمل و نظامنامه مجلس مرکزی است که مطابق باشد و اختلاف و تخلف نداشته باشد و ان شاء الله آنوقت به اعلی درجه کمال برسد (ظل السلطان) .

روز پنجشنبه ۲۵ ذی القعدة ۱۳۳۴ - امروز به مناسبت وقوع رحلت شاهنشاه مظفرالدین شاه مجلس تعطیل است. لیکن برای ترتیب شرفیابی هیئت و کلاء ملت به حضور همایون و تقدیم مراسم تعزیت به طور غیررسمی و کلاء حاضر شده و در این خصوص مذاکره کردند. خطابه جناب آقا سید نصرالله انشاء کرده بود قرائت شد و از سایر خطابه هائی که حاضر کرده بودند بهتر بود لذا قرار شد روز یکشنبه ۲۸ را که و کلاء حضور شاه مشرف می شوند همین خطابه را بخوانند.

روز جمعه ۲۶ ذی القعدة الحرام - امروز در اکثر مساجد و سراها مجلس فاتحه و ختم بود تعزیت نامه مجلس شورای ملی را که جناب حاج سید نصرالله وکیل انشاء کرده است بدست آورده و هداصورته.

تعزیت نامه و کلاء

در فوت شاهنشاه مظفرالدین شاه

گر از تخت بگذشت فرماندهی	برآمد جوان بخت شاهنشهی
در این سوک اگر دیده خون بار گشت	دل از گلبنی تازه گلزار گشت
درخت کهن گر شد از بوستان	بماناد خرم نهال جوان
فاما مضمی جبل وانقضی	فمنك لنا جبل قدرسی
فیا صار ما اعمده ید	لنا بعدك الصارم المنتضی

هرچند در این مصیبت عظمی و داهیة کبری كافة رعایا خون از دیده می بارند و بر سوک پدر تاجدار خود با ناله های جگر سوز می زارند ، لیکن از آنجا که خداوند رحمن به رحمت و اوسع و حکمت بالغه به مصدوقه مانسخ من آیه اوتسها نأت بخیر منها اومثلها ، تدارک این مصیبت بزرگ را به موهبت عظیمی بس سترك آن گونه تلافی فرموده که زبان و بیان از ادای شکر و ثنایش عاجز و قاصر است ، همان بهتر که عامه خلایق در پیشگاه اسلامیان پناه اعلیحضرت قدر قدرت، کیوان رفعت ، شهریار گردون اقتدار ، ملك ملوك اقطار السلطان محمدعلی شاه قاجار ، خدایه ملكه و ابدسلطانه از مراسم سوگواری به همان سنت استرجاع و استرحام اکتفا نمایند و زیاده جزع و زاری نکنند که شاهنشاه ماضی انارالله برهانه و رفع فی اعلی غرف الجنان مقامه و مکانه اگر چه مقرر خویش را از نمود پیکر عظوفت منظر تهی ساخت ، لکن بحمدالله سریر سلطنت و کاخ شهریاری را به وارث تاج تختی پرداخت که حقیقتش را بهتر آیت رحمت است و جایگاه نیاکانش را نیکوتر خلیفت برحق .

دو عالم را بدین يك جان سپرده است چو جانش هست نتوان گفت مرده است
عنقریب که تخم های کشته اش را به سرعت برق و شتاب شهاب با همت